

SLOVENŠČINA 2.0: »SLOVENŠČINA V DVOJEZIČNIH OKOLIŠČINAH«

Vojko GORJANC, Iztok KOSEM

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Matejka GRGIČ

Slovenski raziskovalni inštitut SLORI

Sonja NOVAK LUKANOVIČ

Inštitut za narodnostna vprašanja, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Gorjanc, V., Kosem, I., Grgič, M., Novak Lukanovič, S. (2017): Slovenščina 2.0: »Slovenščina v dvojezičnih kontekstih«. Slovenščina 2.0, 2017 (2): i–iv.

URL: <http://dx.doi.org/10.4312/slo2.0.2017.2.1>.

Letošnja tematska številka *Slovenščina v dvojezičnih okoliščinah* prinaša vsebinsko in metodološko raznorodne razprave o slovenščini v zamejstvu in njenem sobivanju na narodnostno mešanem področju v Prekmurju. Večina razprav je s področja slovensko-madžarskega jezikovnega stikanja, in sicer na obeh straneh meje.

Raziskava Maje Mezgec o položaju slovenskega jezika v Beneški Sloveniji izhaja iz spremenjenih družbenih okoliščin: globalizacijski procesi, kontekst Evropske unije, ugodnejši formalnopravi položaj, predvsem pa možnost šolanja tudi v slovenščini, ki jo prinaša dvojezična šola v Beneški Sloveniji, vzpostavljajo ugodne okoliščine za jezikovno revitalizacijo in deasimilacijo mlajših generacij, kar vključuje tudi ponovno učenje slovenščine med generacijami, pri katerih je prišlo do prekinitve v medgeneracijskem prenosu jezika. Dvojezično šolanje pri tem igra ključno vlogo, ni pa zadosten pogoj za ohranjanje oziroma oživitev medgeneracijskega prenosa jezika, za kar je v novih družbenih okoliščinah treba oblikovati dodatne ukrepe jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike.

Prispevku o Beneški Sloveniji sledi prispevek Katalin Munda Hirnök, ki prikazuje položaj slovenščine v Porabju. Avtorica je raziskala stališčih staršev do slovenskega jezika. Skozi analizo stališč staršev vrtčevskih otrok do slovenskega jezika in drugih jezikov v tem okolju skuša odgovoriti na vprašanje, zakaj je prišlo do prekinitve prenosa slovenskega jezika. Izhajajoč iz dejstva, da je do prekinitve medgeneracijskega prenosa prišlo na koncu, izpostavi pozitivna stališča staršev do slovenskega jezika, ki so lahko dobra podlaga za nadaljnje aktivnosti, pri katerih pa je treba upoštevati realnost jezikovne situacije in pri slovenščini v Porabju načrtovati predvsem revitalizacijske aktivnosti.

Na področju madžarsko-slovenskega stikanja ostajamo tudi s prispevkom, ki predstavlja model dvojezične vzgoje v Prekmurju. Avtorici Jutka Rudaš in Anna Kolláth predstavita tako prednosti kot ključne pomanjkljivosti modela, predvsem nedodelanost didaktične plati dvojezičnega pouka in neustrezno usposobljenost učiteljev v dvojezičnih šolah, kot eno od najpomembnejših poti k povečanju njegove učinkovitosti pa izpostavita pripravo ustreznih učnih gradiv in učnih pripomočkov.

Izhajajoč iz analize položaja, stanja in statusa slovenskega jezika v Italiji članek Matejke Grgič predstavi teoretska in metodološka izhodišča za izdelavo portala SMeJse: Slovenščina kot manjšinski jezik. Pri obravnavi jezikovnih pojavov in načrtovanju jezikovnih politik prihaja zaradi novih družbenih kontekstov pri percepcijah in reprezentacijah jezika, ki pogojujejo njegovo usvajanje, rabo in tudi formalnopravni položaj, do velikih sprememb. V razpravi so izpostavljeni nekateri ključni dejavniki, predvsem razvoj in dostopnost novih tehnologij, evropska politika na področju manjšinskih jezikov in večjezičnosti nasploh, ekonomska kriza in njene posledice ter migracijski tokovi. Vse to bi moralo bistveno spreminjati tudi jezikovno načrtovanje, prav tako pa bi morali ukrepi govorce naslavljeni tudi s pomočjo sodobnih medijev, na kar odgovarja portal SMeJse.

Na vprašanje učnih gradiv in pripomočkov, ki smo ga srečali že v prispevku J.

Rudaš in A. Kollath, odgovarjata še dva prispevka. Prvi tak je prispevek Júlie Bálint Čeh in Iztoka Kosma, ki kot odgovor na pomanjkanje kvalitetnega dvojezičnega jezikovnega vira, usmerjenega v potrebe dvojezične skupnosti, predstavita prve korake do novega velikega slovensko-madžarskega slovarja. Izhajata iz analize obstoječih dvojezičnih virov za ta jezikovni par, na podlagi pregleda izbranih dobrih praks na področju sodobne dvojezične leksikografije pa prikažeta, kako se lahko inovativno lotimo izdelave sodobnega dvojezičnega slovarja z uporabo obstoječih virov in orodij ter izkoristimo potencial, ki ga tudi za dvojezične vire prinaša digitalni medij.

Pred drugim prispevkom o jezikovnih virih je objavljena še razprava Mojca Medvešek o slovenščini v Varaždinski in Medžimurski županiji, kjer so se v zadnjih nekaj letih uresničile nove možnosti za učenje slovenskega jezika v šolah. Raziskave, opravljene med dijaki dveh srednjih šol in njihovimi starši, kažejo, da imajo dijaki in starši do učenja slovenskega jezika zelo pozitiven odnos, jezikovno znanje pa ocenjujejo pozitivno predvsem zaradi večjih možnosti za nadaljnje izobraževanje oziroma nadaljevanje svoje kariere poti v Sloveniji. Zanimivo je, da je med učenci slovenskega jezika več tistih, ki jim je slovenščina tuji jezik, kot pripadnikov slovenske manjšine, kar tudi v tem okolju kaže na to, da je v novih okoliščinah treba o jezikovnem načrtovanju razmišljati v okviru novih družbenih kontekstov.

Tematsko številko sklene, kot že rečeno, prispevek z raziskavo o jezikovnih virih, in sicer raziskavo, izvedeno med učitelji na dvojezičnih šolah v Prekmurju, katere namen je bil ugotoviti, kako dobro učitelji poznajo in uporabljajo jezikovne vire, tako enojezične kot dvojezične, ter katere slovarske informacije se jim zdijo pomembne oz. koristne. Poleg tovrstnih rezultatov prispevek Iztoka Kosma in Attila Kovácsa o rabi jezikovnih virov med učitelji na dvojezičnih šolah v Prekmurju razpravlja tudi o tem, pri katerih sporazumevalnih aktivnostih v madžarskem jeziku imajo učitelji največ težav in kako so jim pri tem lahko v pomoč različni jezikovni viri.

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons: Priznanje avtorstva-
Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0
International.

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

